

دیدگاه Viewpoint

گفت‌وگو با مهندس سید محمد پژمان شهردار مشهد مقدس شهرداری مشهد: در تکاپوی اجتماعی شدن

Mohammad Pejman, Eng. , Mayor of Mashhad

Mashhad Municipality:

In Its Quest for Socializing

کلان شهرها برای کسب جایگاه رفیع خود در فرآیند جهانی شدن و زنده ماندن در برابر تحولات پرشتاب قرن ۲۱ راهی جز تکیه بر مشارکت آگاهانه شهروندان، به‌ویژه تشکل‌های غیردولتی و داوطلب ندارند. فرآیندی که در آن شهروندان با سهیم شدن در تصمیمات اثرگذار بر زندگی خود و جامعه شهری و با درک حقوق شهروندی و با شناخت و فهم از مسئولیت‌پذیری جمعی و گروهی، هزینه‌های اداره‌ی شهر را کاهش و بر توانایی‌های مدیریت کلان‌شهر خواهند افزود. این بدان معنی است که مدیریت کلان‌شهرها، بر محور سیاست تمرکززدایی و ایجاد دموکراسی در مدیریت، امکان‌پذیر است. تمرکززدایی و معطوف شدن به انرژی پایان‌ناپذیر شهروندان و پذیرش سازمان‌های غیردولتی، به‌عنوان شریک و نه رقیب از جمله استراتژی‌های ضروری و انکارناپذیر برای مدیریت شهری آینده می‌باشد. علاوه بر این جایگاه آموزش مستمر و جریان دانایی و به‌هنگام بودن پیکر مدیریت شهری به دانش و درک جدید و به‌کارگیری نخبگان و دانشگاهیان یک ضرورت حیاتی و اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین، هنگامی که مسائل و مشکلات کلان‌شهرها به‌ویژه تهران را مورد توجه قرار می‌دهیم حال چه این رویکرد جهت یافتن راهکارهایی برای مقابله و یا تعدیل مشکلات آن‌ها و چه با هدف دستیابی به چهارچوب سنجشی‌ای برای آزمون فرضیات و برداشت‌های مان از وضع موجود باشد؛ پاسخ به این سوال ضروری است که در شرایط کنونی چه هدایت و سیاستی را جهت توسعه شبکه شهرهای کشور و به تبع آن توسعه کلان‌شهرها می‌توان مطرح نمود که با توجه به شرایط ساختاری موجود بتواند به صورت مطمئن و کارساز، حداقل موجب تعدیل مشکلات موجود گردد؟ بر این مبنا فصلنامه اقتصاد شهر در نظر دارد از این شماره، ضمن مطالعه و بررسی مشکلات مبتلابه کلان‌شهرهای کشور در حوزه‌های اقتصاد و مالیه شهری با برگزاری نشست‌ها و گفت‌وگوهای تخصصی با مدیران شهری و شهرداران کلان‌شهرهای کشور، نسبت به واکاوی و ریشه‌یابی مسائل و مشکلات مذکور و نیز انتقال تجربه‌های موفق مدیران و کلان‌شهرهای کشور به یکدیگر اقدام نماید. در این راستا، گفت‌وگوی حاضر نتیجه نشست فصلنامه اقتصاد شهر با مهندس محمد پژمان، شهردار کلان‌شهر مشهد در مورد مسائل اقتصاد و مالیه شهری و نیز تجربیات موفق این کلان‌شهر در حوزه‌های مختلف می‌باشد که از نظر شما خوانندگان محترم می‌گذرد.

۱- مؤلفه‌های تأثیرگذار در حوزه اقتصاد و مالیه

شهری

با توجه به اینکه امروزه ۷۰٪ از جمعیت کشورها در شهرها قرار گرفته است و از طرفی مجموعه‌ای از فعالیت‌ها در شهرها جریان دارد که بخشی از این فعالیت‌ها در زمره فعالیت‌های اقتصادی می‌باشد. بنابراین هرگونه کار، فعالیت، تولید، خدمات و اقداماتی از این قبیل که مبادلات و روابط مالی بر آن‌ها حاکم می‌باشد جزء حوزه اقتصاد شهر به شمار می‌رود. از این رو، تمام اقداماتی که مدیریت شهری در صدد انجام آن‌ها می‌باشد، به این دلیل است که با برنامه‌ریزی و اقدامات به موقع مجموعه مدیریت شهری، مجموع ظرفیت‌هایی که در شهرها موجود می‌باشد، سازماندهی شده و به نحو مفیدی در اختیار شهروندان قرار گرفته تا شهروندان در راستای ایجاد فرصت‌های به‌وجود آمده توسط مدیریت شهری، ضمن اینکه متقبل هزینه‌هایی نیز می‌شوند قادر به انجام فعالیت‌های مولد در شاخه‌های مختلف گردند و از طرف دیگر به درآمدها و ارزش‌های افزوده‌ای نیز دست یابند.

بنابراین با اجرایی شدن سلسله‌وار این فعالیت‌ها موجبات رونق اقتصاد شهر فراهم می‌گردد که در گردش سرمایه در این فعل و انفعالات اقتصادی، مجموعه مدیریت شهری و شهرداری‌ها می‌توانند نقش مؤثری ایفا نمایند.

قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به دلیل رعایت اولویت‌ها در هزینه کردن منابع موجود در کشور، فی‌نفسه اقدامی ارزنده جهت رشد و توسعه اقتصاد کشور به‌شمار می‌رود

۲- اختصاص مقداری از ارزش افزوده به شهرداری‌ها

ایجاد شرایط پایدار، جهت رفاه و درآمدهای بیشتر برای جامعه و شهروندان مستلزم این امر است که پشتیبانی نسبتاً مناسبی از عوامل مولد این پایداری صورت گیرد. در بحث ایجاد ارزش افزوده هم وضع به همین منوال می‌باشد، به‌گونه‌ای که شهرداری‌ها چون به نحوی از انحاء دخالت مؤثر در تولید ثروت و ارزش افزوده در جوامع شهری دارند بایستی در کنار خدماتی که توسط آن‌ها ارائه گردیده و ارزش افزوده فراهم می‌شود، بخشی از ثروت ایجاد شده به

شهرداری‌ها اختصاص داده شود. زیرا با سرمایه‌گذاری‌هایی که در حوزه‌های مختلف تولید، کالا، خدمات و... انجام می‌گیرد، سبب تولید ثروت و ایجاد ارزش افزوده می‌گردد که اگر مقداری از آن به مدیریت شهری اختصاص داده شود، می‌تواند کمک مفیدی در جهت پایدار بودن فعالیت‌ها و ایجاد فرصت‌های جدید، در جهت استمرار رونق سرمایه‌گذاری در شهر باشد.

بنابراین لازم و ضروری است که این اقدام مفید و مؤثر در مورد شهرداری‌ها اجرایی گردیده و درصدی از درآمدهای به وجود آمده از این طریق به مدیریت شهری و شهرداری‌ها اختصاص داده شود تا پشتیبانی مناسبی از عوامل مولد این درآمدها که شهرداری‌ها می‌باشند، صورت گیرد.

۳- اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها و راهکار

شهرداری‌ها

قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به دلیل رعایت اولویت‌ها در هزینه کردن منابع موجود در کشور، فی‌نفسه اقدامی ارزنده جهت رشد و توسعه اقتصاد کشور به‌شمار می‌رود. البته در مراحل آغازین اجرای این طرح به سبب این که بعضی از موضوعات ناشناخته بوده و یا بعضی از رویدادها تأثیراتی را روی افراد و بخش‌های مختلف خواهد گذاشت و نیز روندها را دست‌خوش تغییر و تحول خواهد نمود، که این تغییر و تحولات بالطبع سبب اختلالاتی در نحوه کارکرد و میزان درآمد خواهد شد. اما نکته حائز اهمیت این است که این قانون یک هدف‌گذاری بلندمدت می‌باشد و شاید هیچ کس قادر نباشد نسبت به یک طرح و برنامه بلندمدت در مقطع کوتاه ۶ ماه تا یک سال قضاوت نماید.

بنابراین از دید کلان، این قانون تحولی اقتصادی در جهت رقم زدن آینده‌ای روشن و درخشان برای کشور می‌باشد. اما، از طرف دیگر در نتیجه هدفمندسازی یارانه‌ها و آزادسازی قیمت‌ها، مقداری از هزینه‌ها اضافه شده است. در این میان، مردم در قبال این اضافه هزینه، سهمی از محل آزادسازی قیمت‌ها دریافت می‌کنند. در خصوص شهرداری‌ها هم طبق قانون مقرر گردیده که از محل ۳۰٪ کل درآمدهای حاصل از یارانه‌ها، سهمی به شهرداری‌ها اختصاص داده شود تا بتوانند از این محل جبران اضافه

هزینه‌های ایجاد شده را بنماید. اما شهرداری‌ها بایستی با مدیریت بر هزینه و در نتیجه کاهش هدفمند هزینه‌ها در مواجهه با تبعات اجرای این قانون برنامه‌ریزی نمایند. به دلیل این‌که اگر در نتیجه اجرای قانون، در ازای تمام هزینه‌های اضافه شده به شهرداری، دولت به شهرداری کمک نماید تا این هزینه‌ها جبران گردد، می‌توان گفت؛ که اقدام مهمی در این راستا انجام نگرفته است. بنابراین تمام بخش‌ها اعم از مردم، بنگاه‌های اقتصادی و عمومی و به‌خصوص شهرداری‌ها بایستی با صرفه‌جویی و مدیریت هزینه و کمک‌های دریافتی از دولت بتوانند در اجرای مؤثر این تحولات بزرگ اقتصادی کمک نمایند.

۴- اقدامات انجام شده در راستای رونق اقتصاد شهر مشهد با توجه به جایگاه مهم مذهبی و توریستی مشهد (تجربیات موفق شهرداری مشهد)

مجموعه مدیریت شهری مشهد در سه حوزه دارای تجربه مفید و مؤثر می‌باشد:

الف - جذب منابع سرمایه‌گذاران؛

وقتی از شهر صحبت به میان می‌آید، منحصر به شهرداری نمی‌باشد بلکه مدیریت شهری بایستی بسترهای مناسب جهت روان شدن مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و اتفاقاتی که در حوزه‌های مختلف شهر روی می‌دهد، مهیا نماید. در مجموعه مدیریت شهری مشهد مقدس، سعی بر این بوده است که جهت رونق فعالیت‌ها و رشد همه جانبه شهر، بسترها جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تقویت شود که با یک مقایسه تطبیقی بین کلان‌شهر مشهد و دیگر کلان‌شهرها متوجه خواهید شد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در پروژه‌ها و فعالیت‌های مشهد، دارای درصد بالاتری نسبت به دیگر کلان‌شهرها می‌باشد.

سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در پروژه‌ها و فعالیت‌های مشهد، دارای درصد بالاتری نسبت به دیگر کلان‌شهرها می‌باشد

ب - انتشار اوراق مشارکت جهت تجهیز و تأمین منابع مالی شهرداری؛

سعی گردیده از این طریق انجام فعالیت‌هایی که برای

شهر ضروری به شمار می‌رود انجام پذیرد. به گونه‌ای که منابع مردم همراه با سود قابل قبول به آن‌ها عودت داده می‌شود، فعالیت‌هایی در حوزه شهری انجام گرفته و در نتیجه درآمدزایی برای مردم و هم‌چنین شهرداری ایجاد خواهد شد.

ج - کاهش تصدی‌گری و استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی

از آنجایی که جهت استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی برای انجام فعالیت‌های مورد انتظار شهرداری، در بسیاری از قسمت‌های بخش‌های خصوصی تا به حال سازماندهی لازم برای انجام این فعالیت‌ها وجود نداشت، بنابراین شهرداری مشهد سعی نموده است که در وهله اول، این ظرفیت‌سازی را برای بخش خصوصی ایجاد نماید. به‌عنوان مثال تا به حال پیمانکاری در حوزه فضای سبز، نگهداری، کاشت و بهره‌برداری از این فضاها وجود نداشته و هم‌چنین در بخش خدمات شهری هم به همین منوال می‌باشد. بر این مبنای شهرداری مشهد برای هر کدام از این حوزه‌ها، سازماندهی منظمی انجام داده و بخش خصوصی را برای هر کدام از این حوزه‌ها، به صورت منظم و آموزش دیده تدارک دیده است. به‌عنوان نمونه در نظر بگیرید در شهر مشهد، شخصی که قصد تخریب یا مرمت ساختمان یا واحد خود را دارد، اجازه این‌که خاک و نخاله آن را در خیابان یا کوچه و پیاده‌رو رها نماید نداشته، بلکه شرکت‌های خصوصی در این بخش ایجاد گردیده که تمام امکانات لازم را در اختیار دارند. با تماس با این شرکت‌ها، امکانات و ابزار لازم جهت تخلیه خاک، نخاله و آوار، در محل قرار داده می‌شود که بعد از اتمام کار مرمت و تخریب، شرکت مذکور این مواد را انتقال دهد. به‌طور کلی، کار اصلی شهرداری مشهد در وهله اول سازماندهی و ظرفیت‌سازی جهت حضور بخش خصوصی در انجام فعالیت‌ها و بعد از آن تجمیع فعالیت‌ها و نیز کاهش هزینه‌های این فعالیت‌ها بوده است.

۵- اهم فعالیت‌های انجام شده توسط شهرداری در خدمات‌رسانی به شهروندان

بر اساس ابعاد و اندازه‌های پیش‌بینی شده برای دو دهه آینده، هم از جهت وسعت و هم از جهت جمعیت‌پذیری و آیت‌های خدماتی از نظر کمیت و کیفیت، بر آن شدیم

با برنامه‌ریزی منسجم خدمات را ارائه داده و از آخرین دستاوردها، تجربه‌ها و فناوری‌های نوین به‌خصوص در بحث الکترونیکی شدن شهر استفاده نماییم. در این راستا شهرداری مشهد در صدد تهیه و تدارک یک مرکز داده^(۱) جهت کلان‌شهر مشهد می‌باشد تا تمام اتفاقات و رویدادهای شهر مشهد را در آنجا ثبت و ضبط نماید.

از طرفی در جهت گسترش خدمات الکترونیکی به شهروندان، اقداماتی انجام گرفته است که از جمله این اقدامات، طراحی یک کارت الکترونیکی برای شهروندان مشهدی می‌باشد که از این کارت می‌توانند به‌عنوان کیف پول الکترونیک استفاده نمایند، به‌گونه‌ای که چندین لایه اطلاعات در این کارت‌ها تعبیه گردیده که شهروندان با همراه داشتن این کارت می‌توانند از تمام خدمات ارائه شده در شهر مشهد بدون استفاده از پول استفاده نمایند. به‌عنوان نمونه؛ برای استفاده از اتوبوس‌های شهری، قطارها، پارکینگ‌های عمومی، شهربازی‌ها، اماکن متفرقه و هم‌چنین در مراودات تجاری و خرید کالا می‌توانند بدون همراه داشتن کیف پول و توسط این کارت تمامی این

شهرداری مشهد با همکاری دانشگاه فردوسی مشهد، دستگاه شستشوی مکانیزه اموات را طراحی و به کار گرفته است

اقدامات و فعالیت‌ها را انجام دهند (پشتیبانی بانکی این کار نیز برعهده بانک شهر می‌باشد). البته وزارت کشور طی اقدامی، شهرداری‌های دیگر کلان‌شهرها را موظف نموده است با همین سازوکار شهرداری مشهد، کارت‌های الکترونیکی طراحی نمایند تا بتوان آن را در شبکه سراسری اجرایی نموده، به‌گونه‌ای که این کارت در سطح کشور استفاده شود تا بتواند به تمامی شهروندان دیگر کلان‌شهرها و شهرها خدمات‌رسانی نماید.

و تره‌بار، نظارت بر کیفیت میوه‌ها و قیمت‌گذاری آن‌ها از طریق سیستم پشتیبان مرکزی^(۲)، توسط ۲ تن از مهندسين کشاورزی انجام می‌گیرد. در این بازار هیچ‌کدام از فروشندگان حق قیمت‌گذاری را ندارند. زیرا قیمت‌گذاری به‌صورت کارشناسی شده و برنامه‌ریزی شده به صورت الکترونیکی در ترازوی میوه فروشی‌های مستقر در بازار تعبیه گردیده است و فقط هنگام محاسبه قیمت، دکمه مربوط به اسم میوه را فشار داده و قیمت آن به صورت الکترونیکی محاسبه می‌گردد. یعنی برای هر بازار یک سرور مرکزی جهت محاسبه قیمت‌ها وجود دارد و امکان کوچک‌ترین اختلاف قیمت بین غرفه‌ها و مغازه‌ها وجود ندارد. به دلیل وجود سیستم کنترل الکترونیکی، این اقدام در مورد بازار ارزاق عمومی هم انجام گرفته است؛ به نحوی که علاوه بر این، در بازارهای ارزاق عمومی، کالاها و ارزاق ۱۰٪ زیر قیمت اتیکت به مردم واگذار می‌گردد.

۷- ابتکاری دیگر در قسمت بهداشت رضا (شهر مشهد)

شهرداری مشهد با همکاری دانشگاه فردوسی مشهد، دستگاه شستشوی مکانیزه اموات را طراحی و به کار گرفته است. جهت جلوگیری از بروز بیماری‌های عفونی و بالا بردن سطح بهداشت عمومی و مرتفع نمودن مشکلات در زمینه‌های مرتبط با غسل اموات، این دستگاه مکانیزه طراحی شده که به تأیید مراجع محترم هم رسیده است. به‌گونه‌ای که امروزه در شهر مشهد، غسل اموات به صورت مکانیزه انجام می‌گیرد و هیچ غسالی چه زن و چه مرد به کار گرفته نمی‌شود. این اقدام، گام مؤثری در جهت ارتقاء بهداشت عمومی و روانی جامعه دارد و نشان‌گر این امر است که شهرداری مشهد به‌عنوان نهادی اجتماعی در خدمات‌رسانی به شهروندان و جامعه شهری مشهد، اقدامات ارزنده‌ای را انجام داده است.

پی‌نوشت:

- 1-Data Center
- 2 -Server

۶- در زمینه خدمات عمومی

در جهت ساماندهی مشاغل تعدادی بازار میوه و تره‌بار و ارزاق عمومی، توسط شهرداری مشهد دایر گردیده است. البته تفاوتی که بین این بازارها و بازارهای دیگر در سایر شهرها وجود دارد در این است که مثلاً در بازارهای میوه

دیدگاه Viewpoint

مشکلات و مسائل نظام مالی شهرداری‌ها در گفت‌وگو با بهرام حاتمی

دبیر کمیته معاونین مالی و اداری
شهرداری‌های کلان‌شهرها

Bahram Hatami :

**Issues and Problems
of the Municipalities
Financial System**

مقدمه □

اگر تا چند دهه‌ی پیش کلان‌شهرها عملاً بیشتر از نظر اقتصادی در سطح ملی مهم بودند، اکنون نقش آفرینی آن‌ها در اقتصاد جهانی نیز مهم می‌باشد. کلان‌شهرها می‌کوشند جایگاه خود را تعریف نموده، برای خود تصویر جدید بسازند، کیفیت زندگی بهتری ارائه دهند و شرایطی را فراهم کنند تا بهتر جلوه نمایند. بنابراین امروزه رقابتی تنگاتنگ بین کلان‌شهرهای جهان برای کسب جایگاهی برتر از نظر اقتصادی، در جریان است و هر یک از آن‌ها می‌کوشند تا سهم بیشتری از دانش، سرمایه و نیروی انسانی خیره را به خود جذب نمایند. بنابراین حوزه تأثیرگذاری کلان‌شهرها معمولاً بسیار وسیع بوده و بر کل کشور تأثیر گذار می‌باشند. برای مینا اثر توسعه‌ای و یا ضد توسعه‌ای کلان‌شهرها می‌تواند کل اقتصاد هر کشور را در بر بگیرد، از این رو نقش آفرینی آن‌ها در اقتصاد کشور موضوعی است که عمیقاً با مدیریت شهری در هم آمیخته و اصولاً نحوه مدیریت اقتصادی و مالی کلان‌شهرها تأثیرات گسترده‌ای بر بازده آن‌ها داشته و رفتار سازمانی نوینی را ترسیم می‌نماید. در این راستا نشریه اقتصاد شهر به عنوان متولی اصلی در رصد مسایل و مشکلات مرتبط با اقتصاد و مالیه شهری و تأثیر جدی این مقوله در اقتصاد ملی، فرصت را غنیمت شمرده و با برگزاری نشست تخصصی با آقای بهرام حاتمی، دبیر کمیته معاونین مالی و اداری شهرداری‌های کلان‌شهرهای کشور، نسبت به بررسی و تجزیه و تحلیل مشکلات نظام مالی کلان‌شهرها و شهرداری‌ها و نیز برنامه‌ها و اقدامات انجام شده این دبیرخانه اقدام نموده است.